

Maria Giryn-Boudy
Politechnika Koszalińska
ORCID: 0000-0002-9660-1980
mariago101@gmail.com

Ewolucja praw kobiet we Francji po 21 kwietnia 1944 roku a ich bezpieczeństwo*

Streszczenie

Artykuł przedstawia ewolucję praw kobiet we Francji od 21 kwietnia 1944 roku, kiedy przyznano im prawa wyborcze, aż po współczesne wyzwania związane z bezpieczeństwem społecznym, ekonomicznym i kulturowym. Analiza ukazuje, że proces emancypacji kobiet miał charakter stopniowy i wielowymiarowy, obejmując zarówno zmiany prawne, jak i przekształcenia społeczne oraz kulturowe. Po uzyskaniu praw politycznych kluczowe znaczenie miały reformy z lat 60., 70. i 80., które umożliwiły kobietom samodzielną aktywność zawodową, wprowadziły zasadę równej płacy za równą pracę oraz zwiększyły ich udział w życiu publicznym. W artykule zwrócono uwagę na rolę państwa w przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet, w tym na działania podejmowane w ramach planu Grenelle contre les violences conjugales. Omówiono również zagadnienie bezpieczeństwa ekonomicznego, w tym lukę płacową i bariery awansu, które próbują ograniczać narzędzia legislacyjne, takie jak Index de l'égalité professionnelle i ustawa Rixain. Ważnym elementem analizy jest także problem przemocy symbolicznej i kulturowej, ujawniony na nowo dzięki ruchowi #MeToo. Całość ukazuje, że mimo znaczącego postępu prawnego i instytucjonalnego równość formalna nie zawsze przekłada się na równość rzeczywistą, co czyni bezpieczeństwo kobiet jednym z kluczowych wyzwań współczesnej Francji.

Słowa kluczowe: prawa kobiet, Francja, równość płci, bezpieczeństwo kobiet, przemoc domowa, przemoc symboliczna, emancypacja.

* Tekst opracowano na podstawie kwerendy archiwalnej przeprowadzonej przez autorkę w miejscowości Bourron-Marlotte we Francji, w archiwum Mairie de Bourron-Marlotte, w listopadzie 2025 r.

Wprowadzenie

Historia kobiet stanowi odrębny, a zarazem niezwykle istotny nurt badań historycznych, koncentrujący się na roli, doświadczeniach i miejscu kobiet w społeczeństwie na przestrzeni dziejów. Przez wiele stuleci narracja historyczna pomijała perspektywę kobiecą, skupiając się niemal wyłącznie na działaniach mężczyzn oraz na wydarzeniach politycznych i militarnych. Kobiety pozostawały w cieniu historii, mimo że odgrywały ważną rolę w życiu rodzinnym, społecznym i gospodarczym. Dopiero w XX wieku, wraz z rozwojem nauk humanistycznych oraz ruchów emancypacyjnych i feministycznych, zaczęto dostrzegać znaczenie kobiet jako pełnoprawnych uczestniczek procesów historycznych. W ramach historii kobiet szczególne miejsce zajmuje problematyka praw kobiet, obejmująca walkę o równość w dostępie do edukacji, zatrudnienia, życia publicznego i politycznego. Dążenie do równouprawnienia płci było jednym z kluczowych elementów przemian społecznych nowoczesności i stało się symbolem postępu cywilizacyjnego. W różnych krajach proces ten przebiegał odmiennie, zależnie od kontekstu kulturowego, religijnego i politycznego. Szczególnie interesującym przykładem tych przemian jest Francja, która mimo swojej rewolucyjnej tradycji wolności, równości i braterstwa, przez długi czas pozostawała państwem, w którym kobiety nie posiadały pełni praw obywatelskich. Francuzki uzyskały prawo wyborcze dopiero w 1944 roku, a pełny dostęp do edukacji wyższej i wielu zawodów – w drugiej połowie XX wieku. Kolejne dekady przyniosły jednak dynamiczny rozwój ruchu kobiecego, reformy prawne oraz wzrost świadomości społecznej dotyczącej równości płci. Dzięki temu Francja stała się jednym z krajów, które wywarły znaczący wpływ na europejską i światową debatę o prawach kobiet¹.

Dnia 21 kwietnia 1944 roku francuski rząd tymczasowy pod przewodnictwem Charles'a de Gaulle'a² przyznał kobietom prawa wyborcze, umożliwiając im nie tylko głosowanie, lecz także kandydowanie w wyborach. Było to wydarzenie przełomowe w historii Francji³, stanowiące kamień milowy w procesie stopniowej emancypacji kobiet oraz ich integracji w życie poli-

¹ Zobacz K. Radziwiłł, *Historia kobiet*, Warszawa 2019.

² Zobacz G. Bardy, *Charles de Gaulle. Biografia katolika i męża stanu*, Warszawa 2022.

³ Zobacz J. Baszkiewicz, *Historia Francji*, Kraków 1990.

tyczne kraju. Nadanie praw politycznych kobietom było jednak jedynie jednym z etapów szerszego procesu zmiany ich statusu społecznego⁴, a samo uczestnictwo w wyborach nie rozwiązywało wszystkich problemów związanych z nierównością płci. Równolegle do uzyskania praw politycznych kobiety we Francji musiały zmagać się z ograniczeniami w dostępie do rynku pracy i edukacji, a także z zagrożeniami obecnymi w sferze życia codziennego. Bezpieczeństwo kobiet w sensie prawnym, społecznym i fizycznym pozostaje kluczowym elementem pełnej emancypacji, obejmując ochronę przed przemocą, dyskryminacją oraz zapewnienie możliwości swobodnego uczestnictwa w życiu publicznym⁵. Analiza zmian w tym obszarze pozwala nie tylko zrozumieć historyczne i społeczne uwarunkowania praw kobiet, lecz także wskazuje na współczesne wyzwania oraz kierunki działań politycznych i społecznych.

Niniejszy artykuł ma na celu prześledzenie ewolucji praw kobiet we Francji od momentu przyznania im praw wyborczych w 1944 roku do współczesności, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów związanych z bezpieczeństwem kobiet. W pracy zostaną omówione zarówno zmiany legislacyjne, jak i inicjatywy społeczne oraz kulturowe, które miały wpływ na poziom ochrony i autonomii kobiet. Ponadto artykuł stawia pytania badawcze dotyczące stopnia rzeczywistej ochrony praw kobiet i skuteczności podejmowanych działań, co pozwoli na ocenę dynamiki procesu emancypacji w perspektywie historycznej i współczesnej.

Celem niniejszej analizy jest również ukazanie, jakie przemiany w prawach politycznych, społecznych i zawodowych kobiet dokonały się we Francji po 21 kwietnia 1944 roku, kiedy kobiety uzyskały prawa wyborcze. Szczególna uwaga zostanie poświęcona temu, w jaki sposób proces ten wpłynął na bezpieczeństwo kobiet w wymiarze prawnym i fizycznym, z uwzględnieniem roli państwa i systemu prawnego w zapewnianiu ochrony ich praw. Analiza obejmie także współczesne wyzwania związane z bezpieczeństwem kobiet we Francji, wskazując te kwestie, które mimo postępu legislacyjnego i społecznego pozostają aktualne i wymagają dalszych działań w obszarze polityki publicznej, edukacji oraz świadomości społecznej.

⁴ P. Kuc, *Gdzie narodziły się prawa wyborcze kobiet?*, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/gdzie-narodzyly-sie-prawa-wyborcze-kobiet> [dostęp: 30.10.2025].

⁵ J. Helios, W. Jedlecka, *Wpływ feminizmu na sytuację społeczno-prawną kobiet*, Wrocław 2016, s. 16.

Analizy przeprowadzone w niniejszym artykule opierają się na metodach właściwych dla badań z zakresu nauk społecznych, historii oraz nauk o bezpieczeństwie. Zastosowano przede wszystkim analizę historyczno-prawną, pozwalającą prześledzić ewolucję statusu kobiet we Francji od 1944 roku do współczesności. Metoda ta umożliwia ocenę kolejnych etapów zmian legislacyjnych dotyczących praw politycznych, ekonomicznych i społecznych kobiet, a także ich wpływu na poziom bezpieczeństwa w wymiarze prawnym i fizycznym. Uzupełniając wykorzystano analizę instytucjonalno-prawną, obejmującą przegląd aktów prawnych, reform oraz dokumentów rządowych dotyczących równości płci, ochrony przed przemocą oraz polityki rynku pracy. Metoda ta pozwala na identyfikację kierunków działań państwa francuskiego oraz ich skuteczności w praktyce funkcjonowania administracji publicznej. W artykule zastosowano także analizę treści materiałów źródłowych, obejmujących publikacje naukowe, opracowania historyczne, dane instytucji państwowych oraz raporty organizacji pozarządowych. Analiza ta umożliwia uchwycenie zarówno formalnych ram prawnych, jak i społecznego odbioru zmian dotyczących pozycji kobiet, w tym zagadnień związanych z przemocą domową, nierównościami ekonomicznymi oraz przemocą symboliczną. W celu ukazania współczesnych wyzwań bezpieczeństwa kobiet we Francji wykorzystano również metodę analizy porównawczej, zestawiając wybrane dane statystyczne, inicjatywy rządowe oraz rozwiązania legislacyjne w różnych okresach historycznych. Pozwoliło to ocenić stopień realizacji formalnie przyjętych praw oraz wskazać obszary, w których równość formalna nie przekłada się na równość realną.

Artykuł ma charakter przeglądowo-analityczny, oparty na krytycznej analizie literatury przedmiotu oraz dokumentów źródłowych. Nie prowadzi badań empirycznych sensu stricto, lecz dokonuje interpretacji dostępnych danych w celu oceny dynamiki procesu emancypacji kobiet we Francji oraz identyfikacji problemów związanych z ich bezpieczeństwem w perspektywie historycznej i współczesnej.

Ewolucja praw kobiet we Francji

Przyznanie kobietom prawa do głosowania i kandydowania w wyborach w 1944 roku było przełomowym momentem w historii politycznej kraju, symbolizującym nie tylko formalne równouprawnienie, lecz także zmianę

społecznych postaw wobec roli kobiet w życiu publicznym⁶. W pierwszych wyborach kobiety mogły po raz pierwszy aktywnie uczestniczyć w procesie wyborczym, a 33 z nich zostały wybrane do Zgromadzenia Narodowego, co stanowiło istotny krok ku integracji kobiet w strukturach politycznych. W kolejnych latach obserwowano stopniowy, choć nie zawsze równomierny, wzrost ich obecności w życiu publicznym. W latach 50. i 60. kobiety nadal stanowiły mniejszość w parlamencie i administracji publicznej, a ich udział w podejmowaniu decyzji na szczeblu krajowym pozostawał ograniczony. Jednocześnie rozwijały się inicjatywy mające na celu zwiększenie reprezentacji kobiet, zarówno w ramach ustawodawstwa, jak i praktyki partyjnej. Wprowadzenie mechanizmów zachęcających partie polityczne do nominowania kobiet na kluczowe stanowiska, a także stopniowe tworzenie struktur wspierających ich udział w samorządach i instytucjach państwowych, przyczyniło się do powolnej, lecz trwałej zmiany w krajobrazie politycznym. Już w latach 70. XX wieku zaczęły powstawać programy szkoleniowe i sieci wsparcia dla kobiet zaangażowanych w działalność polityczną, umożliwiające im zdobywanie doświadczenia i kompetencji niezbędnych do efektywnego pełnienia funkcji publicznych. Równocześnie kwestia równouprawnienia w polityce była coraz częściej podejmowana na forum społecznym i medialnym, co zwiększało presję na partie polityczne, by aktywniej włączały kobiety do procesów decyzyjnych. Ten okres stworzył fundament pod późniejsze wprowadzenie mechanizmów kwotowych i ustaw ograniczających dysproporcje płci w reprezentacji politycznej, które w kolejnych dekadach znacząco zwiększyły liczbę kobiet w parlamencie oraz administracji publicznej⁷.

Po II wojnie światowej Francja musiała zmierzyć się z rosnącą obecnością kobiet w sektorze pracy. W czasie wojny wiele kobiet przejęło obowiązki mężczyzn walczących na frontach, co pozwoliło im zdobyć doświadczenie zawodowe i poczucie niezależności ekonomicznej. Jednak po zakończeniu działań zbrojnych tradycyjne role społeczne i presja otoczenia wciąż ograniczały ich aktywność zawodową. Początkowo w wielu dziedzinach kobiety nie mogły podejmować pracy bez zgody męża ani zakładać własnej działalności gospodarczej. Takie ograniczenia wynikały z kodeksu cywilnego z 1804 roku

⁶ A. Wróbel, *80 lat temu Francuzki po raz pierwszy oddały głos w wyborach*, <https://dzieje.pl/wiadomosci/80-lat-temu-francuzki-po-raz-pierwszy-oddaly-glos-w-wyborach> [dostęp: 1.11.2025].

⁷ Ibidem.

(Kodeks Napoleona), który formalnie umniejszał autonomię prawną kobiet, uzależniając ich decyzje ekonomiczne od męża lub ojca⁸.

Przełom nastąpił w 1965 roku, kiedy uchwalono ustawę umożliwiającą kobietom samodzielną pracę zawodową bez konieczności uzyskania zgody męża. Reforma ta była przełomowa nie tylko w sensie prawnym, lecz także społecznym – pozwoliła kobietom na pełne uczestnictwo w rynku pracy, samodzielne zarządzanie finansami oraz podejmowanie decyzji zawodowych. Wprowadzenie tej ustawy było efektem rosnącego ruchu feministycznego, który w latach 60. podkreślał potrzebę równości zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym.⁹

W latach 70. XX wieku wprowadzono kolejne regulacje mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć w pracy. Najważniejszym aktem była ustawa z 13 lipca 1972 roku o równym traktowaniu kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu (*Loi sur l'égalité professionnelle*), która zobowiązywała pracodawców do zapewnienia równego wynagrodzenia za taką samą pracę oraz zakazywała różnicowania warunków zatrudnienia na podstawie płci. W tym okresie powstawały również pierwsze struktury instytucjonalne, takie jak komisje ds. równouprawnienia w przedsiębiorstwach, monitorujące przestrzeganie przepisów antydyskryminacyjnych. Stopniowo zwiększał się także dostęp kobiet do edukacji wyższej. W latach 60. kobiety stanowiły mniej niż 40% studentów, jednak do końca lat 70. odsetek ten wzrósł do około 50%, szczególnie w dziedzinach humanistycznych i nauk społecznych. Jednocześnie powoli otwierano przed kobietami zawody wymagające wyższych kwalifikacji – prawo, medycynę, administrację publiczną i nauki techniczne. Państwo wprowadzało stypendia i programy wsparcia, które miały zachęcać kobiety do kontynuowania edukacji oraz zwiększać ich obecność w zawodach prestiżowych¹⁰.

W latach 80. Francja zaczęła aktywnie promować kobiety na stanowiskach kierowniczych i w polityce. Programy rządowe oraz inicjatywy organizacji pozarządowych, takie jak stowarzyszenia wspierające karierę kobiet w administracji i biznesie, oferowały mentoring, szkolenia oraz doradztwo zawodowe.

⁸ Ibidem.

⁹ *Francja: 50 lat temu pozwolono zamężnym Francuzkom na posiadanie kont w bankach*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Francja-50-lat-temu-ozwolono-zameznym-Francuzkom-na-posiadanie-kont-w-bankach-3378516.html> [dostęp: 1.11.2025].

¹⁰ M. Perrot, *Les femmes ou les silences de l'histoire*, Paris 1998, s. 215.

Wprowadzono również tzw. „parytety wyborcze” w niektórych wyborach lokalnych, które wymagały umieszczenia określonej liczby kobiet na listach kandydatów, co zwiększało ich reprezentację w instytucjach decyzyjnych.

Rozwój praw kobiet w sferze zawodowej był więc procesem wieloetapowym: od zniesienia formalnych ograniczeń prawnych, przez wprowadzanie przepisów antydyskryminacyjnych, po aktywne działania promujące obecność kobiet w edukacji i na wysokich stanowiskach. Każdy z tych etapów przyczyniał się nie tylko do równouprawnienia w sensie formalnym, lecz także do zwiększenia bezpieczeństwa ekonomicznego i społecznego kobiet, umożliwiając im pełniejsze uczestnictwo w życiu publicznym i prywatnym¹¹. Pomimo znaczącego postępu w zakresie równouprawnienia kobiet, Francja wciąż mierzy się z licznymi wyzwaniami dotyczącymi bezpieczeństwa kobiet w życiu społecznym, zawodowym i prywatnym. Współczesne problemy nie wynikają już z braku formalnych praw, lecz z barier strukturalnych, kulturowych oraz społecznych, które utrudniają ich pełną realizację¹².

Kwestia przemocy wobec kobiet

Jednym z najpoważniejszych wyzwań jest problem przemocy wobec kobiet – zarówno domowej, jak i seksualnej. Według danych francuskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Ministère de l'Intérieur) w 2022 roku odnotowano ponad 118 przypadków zabójstw kobiet przez partnerów lub byłych partnerów, co oznacza, że średnio co trzy dni we Francji ginie jedna kobieta w wyniku przemocy domowej. Problem ten, choć obecny od dekad, dopiero w ostatnich latach stał się przedmiotem szerokiej debaty publicznej i politycznej. W odpowiedzi na skalę zjawiska w 2019 roku rząd Francji zainicjował tzw. Grenelle contre les violences conjugales – narodowy plan walki z przemocą domową. Program ten zakładał wzmocnienie ochrony prawnej ofiar, ułatwienie składania zawiadomień o przemoc, a także wprowadzenie specjalnych szkoleń dla policjantów i prokuratorów. W efekcie powstały m.in. wyspecjalizowane sądy ds. przemocy domowej, telefony alarmowe dla ofiar (3919) oraz system „bransoletek antyzblizeniowych”,

¹¹ Zobacz B. Kalinowska-Sufinowicz, *Polityka społeczno-gospodarcza państwa wobec pracy kobiet*, Poznań 2013.

¹² Ibidem.

które monitorują sprawców i zapobiegają ponownym atakom. W sferze prawnej szczególne znaczenie miała ustawa z 30 lipca 2020 roku (Loi n° 2020-936), która wprowadziła możliwość natychmiastowego eksmitowania sprawcy przemocy domowej, a także zaostrzyła kary za przemoc psychiczną i ekonomiczną. Francja wprowadziła również przepisy pozwalające lekarzom i nauczycielom na zgłaszanie przypadków przemocy bez konieczności uzyskania zgody ofiary, jeśli istnieje ryzyko zagrożenia życia¹³.

Nierówności ekonomiczne i zawodowe

Innym ważnym aspektem bezpieczeństwa kobiet jest bezpieczeństwo ekonomiczne¹⁴. Pomimo formalnego równouprawnienia kobiety nadal zarabiają średnio o około 15% mniej niż mężczyźni. Nierówności te wynikają zarówno z różnic w zatrudnieniu, jak i z tzw. „szklanego sufitu” – niewidzialnych barier utrudniających kobietom awans na wyższe stanowiska kierownicze. W celu ograniczenia tych różnic w 2018 roku wprowadzono Index de l'égalité professionnelle – wskaźnik równości zawodowej, który nakłada na przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 50 pracowników obowiązek corocznego raportowania danych dotyczących różnic płacowych i awansów kobiet. Firmy niespełniające wymogów mogą zostać ukarane finansowo. Dodatkowo w 2021 roku francuski parlament przyjął tzw. ustawę Rixain, która nakłada obowiązek zapewnienia co najmniej 40% kobiet w zarządach dużych przedsiębiorstw do 2030 roku. Ustawa ta ma na celu przełamanie barier strukturalnych i zwiększenie reprezentacji kobiet wśród decydentów gospodarczych¹⁵.

Przemoc symboliczna i kulturowa

Francuscy badacze, m.in. Pierre Bourdieu, zwracali uwagę na istnienie tzw. przemocy symbolicznej – subtelnych form dominacji i stereotypów

¹³ Porównaj: *We Francji w 2024 roku przemoc w związkach doprowadziła do śmierci 138 osób, w tym 107 kobiet. Średnio co trzy dni odnotowano jedno zabójstwo w wyniku przemocy domowej*, <https://www.ifrancia.fr/wzrost-liczby-ofiar-smiertelnych-przemocy-domowej-we-francji/> [dostęp: 2.11.2025].

¹⁴ P. Sauer, *Z francuskiej perspektywy – równouprawnienie i równość płci*, <https://klubpolek.pl/z-francuskiej-perspektywy-rownouprawnienie-i-rownosc-plci/> [dostęp: 2.11.2025].

¹⁵ Ibidem.

kulturowych, które utrwalają nierówności płci. Pomimo formalnej równości kobiety wciąż częściej niż mężczyźni są ofiarami uprzedzeń, molestowania w miejscu pracy czy w przestrzeni publicznej. W ostatnich latach szczególną rolę w ujawnianiu tego typu zjawisk odegrały ruchy społeczne. Ruch #MeToo, który we Francji przyjął lokalną formę #BalanceTonPorc („Zdemaskuj swojego świnię”), ujawnił skalę molestowania seksualnego w życiu publicznym, medialnym i zawodowym. W wyniku tej fali społecznego sprzeciwu wprowadzono zmiany legislacyjne, m.in. ustawę z 2018 roku (Loi Schiappa), penalizującą molestowanie uliczne i wprowadzającą możliwość nakładania natychmiastowych mandatów na sprawców. Równocześnie rozwijają się liczne kampanie edukacyjne skierowane do młodzieży, mające na celu przeciwdziałanie seksizmowi, stereotypom płciowym oraz przemocy rówieśniczej. Francuskie Ministerstwo Edukacji wprowadziło w szkołach programy równościowe (Éducation à l'égalité filles-garçons), uczące o wzajemnym szacunku, prawach człowieka i równości płci¹⁶.

Wyzwania instytucjonalne i przyszłe kierunki działań

Współczesna Francja znajduje się w punkcie, w którym dalsze postępy w zakresie praw kobiet wymagają pogłębionej współpracy między państwem, społeczeństwem obywatelskim i sektorem prywatnym. Rząd francuski, we współpracy z Unią Europejską, wdraża strategię równości płci w administracji publicznej oraz plan „Plan national pour l'égalité entre les femmes et les hommes 2023–2027”, który obejmuje rozwój programów edukacyjnych dotyczących równości, wspieranie kobiet w sektorach STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka), zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej i prawnej dla ofiar przemocy oraz dalsze zmniejszanie luki płacowej. Pomimo wielu osiągnięć eksperci wskazują, że kluczowym wyzwaniem pozostaje skuteczność wdrażania przepisów. Formalne istnienie praw nie zawsze oznacza ich efektywne stosowanie, dlatego niezbędne są systematyczne kontrole, odpowiednie finansowanie instytucji wsparcia oraz szkolenia dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości.

¹⁶ Zobacz P. Bourdieu, *La domination masculine*, Paris 1998.

Rola społeczeństwa obywatelskiego

Nie sposób nie wspomnieć o roli organizacji pozarządowych i ruchów społecznych, które odgrywają fundamentalną rolę w walce o bezpieczeństwo kobiet. Organizacje takie jak Osez le féminisme!, La Fondation des Femmes czy Fédération nationale Solidarité Femmes prowadzą kampanie informacyjne, akcje prawne i działania lobbystyczne, przyczyniając się do zmian legislacyjnych i społecznych. To właśnie dzięki ich aktywności w debacie publicznej coraz częściej pojawia się temat bezpieczeństwa cyfrowego kobiet, cyberprzemocy, hejtu i nękania w sieci – problemów, które nabierają szczególnego znaczenia w epoce cyfrowej. Analiza ewolucji praw kobiet we Francji pokazuje, że proces emancypacji jest złożony, długotrwały i wielowymiarowy. Przyznanie kobietom praw wyborczych w 1944 roku stanowiło punkt zwrotny w dziejach francuskiego społeczeństwa, symbolicznie potwierdzając uznanie kobiet za pełnoprawnych obywateli. Jednak dopiero kolejne reformy legislacyjne, społeczne i ekonomiczne stopniowo przekładały się na realną poprawę ich sytuacji. W drugiej połowie XX wieku wprowadzono szereg zmian prawnych dotyczących równości wynagrodzeń, dostępu do edukacji, prawa do pracy, a także reformy w sferze prawa rodzinnego, umożliwiające kobietom większą niezależność ekonomiczną i osobistą. Szczególne znaczenie miały reformy lat 70. i 80., kiedy to Francja, pod wpływem ruchów feministycznych oraz przemian społecznych, przyjęła ustawy dotyczące równego traktowania w zatrudnieniu, prawa do planowania rodziny oraz penalizacji przemocy domowej. Z czasem pojawiły się również programy rządowe i kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć oraz promowanie równouprawnienia w sferze publicznej i prywatnej.

Bezpieczeństwo kobiet, rozumiane nie tylko jako ochrona przed przemocą fizyczną, lecz także jako zapewnienie godnych warunków pracy, równych szans rozwoju zawodowego i udziału w życiu politycznym, pozostaje wyzwaniem współczesności. Pomimo postępu legislacyjnego przypadki przemocy domowej, molestowania w miejscu pracy czy dysproporcji płacowych wskazują, że równość formalna nie zawsze przekłada się na równość faktyczną. Z tego powodu konieczne jest stałe monitorowanie sytuacji kobiet oraz podejmowanie inicjatyw prewencyjnych i edukacyjnych, które budują społeczną świadomość problemu i wzmacniają pozycję kobiet w społeczeństwie obywatelskim.

Proces emancypacji kobiet we Francji stanowi ważny przykład powiązania praw obywatelskich z bezpieczeństwem społecznym, pokazując, że równouprawnienie nie może być postrzegane wyłącznie w wymiarze prawnym, lecz powinno obejmować całość warunków życia społecznego, gospodarczego i kulturowego. Współczesna polityka równości płci wymaga zatem podejścia holistycznego, integrującego działania instytucjonalne, edukacyjne i społeczne, aby zapewnić trwałą i rzeczywistą równość między kobietami a mężczyznami¹⁷.

Podsumowanie

Historia praw kobiet we Francji stanowi wyjątkowy przykład długotrwałego i złożonego procesu społecznej oraz prawnej transformacji, w którym idea równości płci stopniowo przekształcała się z postulatów ruchów emancypacyjnych w rzeczywistość prawną i polityczną. Ewolucja ta nie była procesem prostym ani jednolitym, lecz stanowiła splot walki ideologicznej, przemian kulturowych, rozwoju świadomości społecznej oraz presji środowisk feministycznych, które przez dziesięciolecia zabiegały o uznanie kobiet za pełnoprawnych uczestników życia publicznego i obywatelskiego.

Punktem przełomowym w tym procesie było nadanie kobietom praw wyborczych 21 kwietnia 1944 roku przez Tymczasowy Rząd Republiki Francuskiej pod przewodnictwem Charles'a de Gaulle'a. Decyzja ta – choć spóźniona w porównaniu z wieloma innymi krajami europejskimi – miała fundamentalne znaczenie symboliczne i polityczne. Po raz pierwszy w historii Republiki kobiety mogły nie tylko głosować, ale także kandydować w wyborach, stając się podmiotami politycznymi w pełnym znaczeniu tego słowa. Był to moment, w którym idea wolności, równości i braterstwa, stanowiąca fundament francuskiej tożsamości republikańskiej, została rozszerzona także na kobiety – dotąd marginalizowane w przestrzeni publicznej.

Jednak samo uzyskanie praw wyborczych nie oznaczało natychmiastowego zrównania statusu kobiet i mężczyzn. Równość formalna nie przekładała się na równość rzeczywistą, ponieważ barierą w dalszej emancypacji pozostawały utrwalone struktury patriarchalne, normy społeczne oraz prawo cywilne oparte na Kodeksie Napoleona z 1804 roku, które traktowało kobietę

¹⁷ Ibidem.

jako osobę zależną od męża lub ojca. W praktyce ograniczało to jej prawo do pracy, zarządzania majątkiem czy podejmowania decyzji zawodowych. Dopiero ustawa z 1965 roku, umożliwiająca kobietom podjęcie pracy bez zgody męża, stanowiła faktyczne uznanie ich autonomii ekonomicznej i symboliczny początek nowoczesnej równości płci we Francji.

W następnych dekadach Francja wkroczyła w okres intensywnych reform społecznych i legislacyjnych, które stopniowo poszerzały zakres praw kobiet. Ustawa o równym traktowaniu z 1972 roku zapoczątkowała erę nowoczesnego prawa pracy opartego na zasadzie równej płacy za równą pracę. W latach 70. i 80. XX wieku rozwijały się także ruchy feministyczne, które skutecznie wymuszały zmiany w polityce i prawodawstwie, doprowadzając do wprowadzenia mechanizmów kwotowych w polityce oraz reform zwiększających dostęp kobiet do edukacji, kariery zawodowej i życia publicznego. Dzięki temu kobiety zaczęły odgrywać coraz istotniejszą rolę w strukturach władzy, nauki i gospodarki, a państwo francuskie dostrzegło, że pełne uczestnictwo kobiet w życiu społecznym jest warunkiem nowoczesności, demokracji i rozwoju gospodarczego.

Szczególną rolę w procesie emancypacji odegrała kwestia bezpieczeństwa kobiet, która z czasem stała się integralnym elementem polityki równościowej. Bezpieczeństwo, rozumiane szeroko – nie tylko jako ochrona fizyczna przed przemocą, lecz także jako gwarancja stabilności ekonomicznej, dostępu do edukacji, ochrony prawnej i społecznego szacunku – stanowiło miarę rzeczywistej emancypacji. Pomimo postępu legislacyjnego Francja nadal boryka się z dramatycznym problemem przemocy wobec kobiet, zwłaszcza domowej. Statystyki, według których co trzy dni ginie jedna kobieta z rąk partnera, unaocniają, że walka o równość musi obejmować także sferę prywatną. Odpowiedzią państwa na skalę zjawiska był narodowy plan Grenelle contre les violences conjugales z 2019 roku, w ramach którego wprowadzono system bransoletek antyzblizeniowych, wyspecjalizowane sądy oraz możliwość natychmiastowej eksmisji sprawcy przemocy. Reformy te dowodzą, że francuskie władze coraz częściej postrzegają przemoc wobec kobiet nie jako problem jednostkowy, lecz jako zjawisko o charakterze społecznym i strukturalnym.

Drugim filarem bezpieczeństwa kobiet jest bezpieczeństwo ekonomiczne, bezpośrednio związane z dostępem do rynku pracy, równymi płacami i możliwościami awansu. Mimo formalnej równości kobiety we Francji wciąż zarabiają średnio o 15% mniej niż mężczyźni, a zjawisko „szklanego sufitu” nadal

ogranicza ich obecność na najwyższych stanowiskach kierowniczych. Państwo francuskie reaguje na te nierówności, wprowadzając narzędzia kontroli, takie jak Index de l'égalité professionnelle z 2018 roku czy ustawa Rixain z 2021 roku, która wymaga, aby do 2030 roku kobiety stanowiły co najmniej 40% członków zarządów dużych przedsiębiorstw. Działania te potwierdzają, że walka z nierównościami ekonomicznymi jest postrzegana nie tylko w kategoriach etycznych, lecz także jako warunek stabilności społecznej i gospodarczej.

Kolejnym aspektem współczesnej debaty o prawach kobiet jest przemoc symboliczna i kulturowa, czyli utrwalone w społeczeństwie stereotypy oraz mechanizmy dominacji mężczyzn, o których pisał m.in. Pierre Bourdieu. Pomimo istnienia formalnych gwarancji równości kobiety wciąż częściej niż mężczyźni doświadczają molestowania, dyskryminacji czy lekceważenia w przestrzeni publicznej i zawodowej. Przełom w ujawnianiu tych zjawisk przyniósł ruch #MeToo, który we Francji przyjął postać kampanii #BalanceTonPorc, otwierając debatę o przemocy seksualnej i nadużyciach w miejscach pracy, mediach i polityce. W efekcie wprowadzono m.in. ustawę Schiappa z 2018 roku, penalizującą molestowanie uliczne i wprowadzającą kary finansowe dla sprawców, a państwo zainwestowało w programy edukacyjne Éducation à l'égalité filles-garçons, mające kształtować postawy równości i wzajemnego szacunku od najmłodszych lat.

Współczesna Francja stoi dziś przed wyzwaniem utrwalenia osiągnięć emancypacyjnych i przekucia ich w rzeczywistą zmianę społeczną. Rządowy Plan national pour l'égalité entre les femmes et les hommes 2023–2027 zakłada kompleksowe działania w obszarze edukacji, rynku pracy i ochrony prawnej, podkreślając konieczność współpracy państwa, sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego. Kluczową rolę odgrywają tu organizacje pozarządowe, takie jak Osez le féminisme!, La Fondation des Femmes czy Fédération nationale Solidarité Femmes, które nie tylko wspierają ofiary przemocy, lecz także uczestniczą w tworzeniu polityk publicznych, monitorują wdrażanie przepisów i kształtują opinię społeczną.

Podsumowując, proces emancypacji kobiet we Francji to historia przejścia od równości formalnej do dążenia ku równości rzeczywistej. To również przykład, jak idea praw obywatelskich splata się z kwestią bezpieczeństwa społecznego, kulturowego i ekonomicznego. Francja, będąca kolebką idei wolności i równości, dowodzi, że równouprawnienie nie jest osiągnięciem danym raz na zawsze, lecz procesem wymagającym stałej czujności, dialo-

gu i korekty instytucjonalnej. Choć współczesne społeczeństwo francuskie dysponuje rozbudowanym systemem prawnym chroniącym kobiety, nadal istnieje rozbieżność między teorią a praktyką – między deklarowaną równością a realnymi doświadczeniami kobiet. Dlatego pełna emancypacja kobiet wymaga nie tylko ustaw i polityk, lecz także zmiany mentalności społecznej, edukacji równościowej i konsekwentnego egzekwowania prawa. Francuski przykład pokazuje, że walka o prawa kobiet i ich bezpieczeństwo to nie tylko kwestia płci, lecz fundamentalny warunek demokracji, sprawiedliwości i nowoczesności całego społeczeństwa.

Bibliografia

- Bardy G., *Charles de Gaulle. Biografia katolika i męża stanu*, Warszawa 2022.
Baszkiewicz J., *Historia Francji*, Kraków 1990.
Bourdieu P., *La domination masculine*, Paris 1998.
Helios J., Jedlecka W., *Wpływ feminizmu na sytuację społeczno-prawną kobiet*, Wrocław 2016.
Kuc P., *Gdzie narodziły się prawa wyborcze kobiet?*, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/gdzie-narodzily-sie-prawa-wyborcze-kobiet/> [dostęp: 30.10.2025].
Perrot M., *Les femmes ou les silences de l'histoire*, Paris 1998.
Radziwiłł K., *Historia kobiet*, Warszawa 2019.
Sauer B., *Z francuskiej perspektywy – równouprawnienie i równość płci*, <https://klubpolek.pl/z-francuskiej-perspektywy-rownouprawnienie-i-rownosc-plci/> [dostęp: 2.11.2025].
Wróbel A., *80 lat temu Francuzki po raz pierwszy oddały głos w wyborach*, <https://dzieje.pl/wiadomosci/80-lat-temu-francuzki-po-raz-pierwszy-oddaly-glos-w-wyborach> [dostęp: 1.11.2025].

* * *

Evolution of Women's Rights in France after 21 April 1944 and Their Security

Abstract

This article examines the evolution of women's rights in France from 21 April 1944, when women were granted the right to vote, to contemporary challenges related to social, economic, and cultural security. The analysis shows that the process of women's emancipation was gradual and multidimensional, encompassing legal changes as well as social and cultural transformations. After obtaining political rights, key reforms in the 1960s, 1970s, and 1980s enabled women to enter the labour market in-

dependently, introduced the principle of equal pay for equal work, and increased their participation in public life. The article highlights the role of the state in combating violence against women, including measures implemented under the Grenelle contre les violences conjugales plan. It also discusses economic security, including the gender pay gap and barriers to career advancement, addressed through legislative tools such as the Index de l'égalité professionnelle and the Rixain Act. Another important aspect is symbolic and cultural violence, brought back into public debate by the #MeToo movement. The analysis demonstrates that despite significant legal and institutional progress, formal equality does not always translate into actual equality, making women's security one of the key challenges in contemporary France.

Keywords: women's rights, France, gender equality, women's security, domestic violence, symbolic violence, emancipation.